

Wstęp

W latach 90. ubiegłego wieku, wraz z rewolucją informatyczną, która praktycznie trwa do dnia dzisiejszego, rozpoczęła się w Polsce era bankowości elektronicznej. Rozpoczęła się i wciąż dynamicznie się rozwija¹. Nikt już praktycznie świadomie nie zaprzeczy, iż wyobraża sobie, aby mógł normalnie funkcjonować bez dostępu do komputera, dostępu do Internetu, czy też do usług bankowych świadczonych drogą elektroniczną. Bankowość elektroniczna zdominowała nasze życie kompletnie. Poniekąd uczyniliśmy to sami, z wygody, albowiem w naszym zabieganym życiu łatwiej jest przeprowadzać operacje finansowe nie wychodząc z domu i nie tracąc czasu wystając w kolejkach do kas bankowych. Poniekąd sprowokowała nas do tego rzeczywistość, albowiem dochody za świadczenie pracy i emerytura przelewane są na konto bankowe, którego nieodłącznym elementem są chociażby karty płatnicze. Nikt już nawet sobie nie wyobraża, że kiedyś emerytury przynosił listonosz.

Z billboardów i mediów atakują nas reklamy banków, które prześcigają się w oferowaniu coraz to bardziej wyrafinowanych produktów bankowych, które zdecydowanie w sposób pozytywny odmienią nasze życie. Coraz nowsze rozwiązania technologiczne wykorzystywane są przez banki w świadczeniu coraz wymyślniejszych usług. Jeszcze do niedawna można było założyć konto bankowe i zaciągnąć kredyt praktycznie bez wychodzenia z domu. Pieniądze pobieramy z bankomatu, a bankowość internetowa to już codzienność, przelewy bankowe mogą być dokonywane nawet przy użyciu tak popularnego obecnie smartfona. Bez wątpienia taki sposób funkcjonowania banków jest sporym udogodnieniem w dzisiejszych „szybkich” i jakże zagonionych czasach.

Należy mieć jednak świadomość, że tak dynamicznemu rozwojowi usług bankowych towarzyszą również różnego rodzaju zagrożenia, z których czasami nie zdajemy sobie nawet sprawy, a o których powinniśmy nieustannie pamiętać.

---

¹ Obecnie, według danych zaprezentowanych przez Narodowy Bank Polski, na koniec IV kwartału 2014 roku, na polskim rynku w obiegu znajdowało się 36,1 mln kart płatniczych, na koniec grudnia 2014 roku funkcjonowało 20,5 tys. bankomatów, zaś liczba klientów indywidualnych, którzy podpisali umowę na korzystanie z usług bankowości internetowej wyniosła nieco ponad 20,5 miliona osób. Źródło: NBP: Informacja o kartach płatniczych IV kwartał 2014 r., Departament Systemu Płatniczego, Warszawa 2015.

Opracowaniu *Przestępstwa w bankowości elektronicznej. Próba oceny z perspektywy prawnokryminalistycznej* towarzyszy główny cel, którym jest uświadomienie osobom korzystającym z usług świadczonych w bankowości elektronicznej zagrożeń wiążących się tego rodzaju usługami. Poznanie tych zagrożeń, a także zapamiętanie, w celu późniejszego wykorzystania, jest jedną z podstawowych zasad bezpiecznego korzystania z bankowości elektronicznej.

Dla jak najlepszego omówienia prezentowanych zagadnień książka podzielona została na sześć powiązanych z sobą rozdziałów, z których każdy traktuje o innym przedmiocie. Autorzy zdają sobie sprawę, iż praktycznie w każdym z zamieszczonych rozdziałów prezentowana problematyka z powodzeniem mogłaby stanowić oddzielną monografię, dlatego też zainteresowanych pogłębieniem wiedzy dotyczącej omawianej problematyki odsyłają do stosownych opracowań.

I tak, w pierwszym rozdziale dokonano charakterystyki współczesnego polskiego systemu bankowego, omówiono niezbędne akty prawne regulujące funkcjonowanie polskiego sektora bankowego, jak również zdefiniowano podstawowe pojęcia, którymi posługiwać się nam przyszło omawiając przedmiotowe zagadnienie. Wykazano również, jak ważnym w prawidłowym funkcjonowaniu systemu bankowego jest zaufanie.

W kolejnym rozdziale dotyczącym bankowości elektronicznej, dokonano charakterystyki tej bankowości, przybliżony został również jej rys historyczny, a także zdefiniowano charakterystyczne dla tego rodzaju bankowości pojęcia i wskazano akty prawne, które obecnie regulują funkcjonowanie bankowości elektronicznej. Dokonano również podziału bankowości elektronicznej na bankowość terminalową, internetową i telefoniczną, aby precyzyjniej scharakteryzować poszczególne rodzaje bankowości elektronicznej. Wskazano również zagrożenia, które mogą wystąpić podczas świadczenia usług bankowych drogą elektroniczną.

Rozdział trzeci w całości został poświęconym scharakteryzowaniu bankowości terminalowej. Omówione zostały zagadnienia, które nierozzerwalnie związane są z bankowością terminalową, a więc bankomaty i karty płatnicze. Liczba wydawanych kart płatniczych utrzymuje tendencję wzrostową, co sprawia, że przestępcy upatrują w tym rozwoju szansy dla siebie. Wciąż pojawiają się nowe rodzaje przestępstw, które wcześniej nie istniały, a które w chwili obecnej przychodzi nam zwalczać. W tym rozdziale omówione zostaną najczęściej popełniane przestępstwa związane z bankowością terminalową, a więc kradzież kart płatniczych, *carding*, czyli zakupy na odległość

z wykorzystaniem cudzej karty, wyludzenie kart w oparciu o wnioski z fałszywymi danymi, czy też *skimming* karty płatniczej. Precyzyjnie opisany zostanie mechanizm popełniania poszczególnych przestępstw związanych z kartami płatniczymi, *modus operandi* sprawców tych przestępstw, a także, co najistotniejsze, sposoby wykrywania tych przestępstw i zapobiegania im.

Czwarty rozdział poświęcony został bankowości internetowej. Omówione w nim zostały m.in. pojęcie bankowości internetowej, modele bankowości internetowej. Poruszone zostały również kwestie dotyczące poszczególnych przestępstw dokonywanych w bankowości internetowej, tj. włamania do komputerowych systemów informatycznych i telekomunikacyjnych, przestępstwo *phishingu*, które na przestrzeni ostatnich lat jest bardzo popularne w środowiskach przestępczych, o czym świadczą ostrzeżenia emitowane przez poszczególne banki, przestępstwo *pharmingu*, bardzo niebezpieczne, przed którym niezmiernie trudno jest się obronić, a także inne przestępstwa, których popełnienie możliwe jest w bankowości internetowej. W dalszej części tego rozdziału zaprezentowane zostaną zasady wyjaśniające w jaki sposób chronić się przed tego typu przestępstwami, aby móc bezpiecznie korzystać z usług świadczonych w bankowości internetowej.

Następny, piąty rozdział, poświęcony został bankowości telefonicznej. Wprawdzie świadczenie usług bankowych za pośrednictwem telefonu jest w odroczynie, niemniej jednak pojawiające się na rynku nowoczesne telefony komórkowe typu smartfon, sprawiają, że mutacja bankowości telefonicznej i internetowej za pośrednictwem smartfonów, tzw. *m-banking*, przeżywa swoisty renesans. W przedmiotowym rozdziale dokonana została charakterystyka bankowości telefonicznej, omówione zostały poszczególne usługi świadczone w ramach owej bankowości, a także zagrożenia, które charakterystyczne są dla bankowości telefonicznej oraz sposoby przeciwdziałania tym zagrożeniom.

Szósty, ostatni rozdział opracowania, poświęcony został zagadnieniom wiążącym się z zapewnieniem bezpieczeństwa w bankowości elektronicznej. Przedstawiony w nim został współczesny obraz bezpieczeństwa w bankowości elektronicznej, rozwiązania stosowane przez banki i wydawców kart płatniczych, które mają na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa świadczonych usług, a także najnowsze osiągnięcia technologiczne, które w najbliższym czasie wykorzystane zostaną przez polskie banki, a których zadaniem będzie nie tylko podniesienie komfortu świadczonych usług, ale przede wszystkim ich bezpieczeństwa.

Jak mówi stare przysłowie, łańcuch jest tak mocny jak jego najsłabsze ogniwo. W przypadku bankowości elektronicznej owym najsłabszym ogniwem jest niewątpliwie człowiek, w tym wypadku – klient banku. Na nic zatem zdadzą się wymyślne i nowoczesne systemy zabezpieczające, gdy klienci banków nie będą przestrzegali podstawowych zasad bezpieczeństwa. Zasady te opisane zostały w poszczególnych rozdziałach przedmiotowego opracowania.

Celem opracowania *Przestępstwa w bankowości elektronicznej. Próba oceny z perspektywy prawnokryminalistycznej* jest zaprezentowanie przestępstw gospodarczych związanych z bankowością elektroniczną i omówienie bankowości elektronicznej na tle systemu bankowego w Polsce. Ukazanie charakterystyki poszczególnych przestępstw, w aspekcie prawnym i kryminalistycznym, ich typów (przestępstwa bankomatowe, kartowe i internetowe), *modus operandi* sprawców oraz sposobów zapobiegania i przeciwdziałania przedmiotowym przestępstwom.

Opracowanie przeznaczone jest głównie dla studentów i osób zainteresowanych omawianą problematyką. Może być również z powodzeniem wykorzystywane w procesie dydaktycznym podczas realizacji zajęć w ramach przedmiotów wchodzących w zakres kierunku bezpieczeństwo narodowe czy bezpieczeństwo wewnętrzne. Przedmiotowe opracowanie pozwoli studentom, jak również innym zainteresowanym osobom, zapoznać się z przestępczością w bankowości elektronicznej, a tym samym zdobyć niezbędną wiedzę dotyczącą bezpiecznego korzystania z instrumentów bankowości elektronicznej.

Przedmiotowe opracowanie obejmuje stan prawny na dzień 1 maja 2015 roku.